

Шевчук О. М.,
асистент кафедри адміністративного права
та адміністративної діяльності
Національний університет "Юридична академія
України імені Ярослава Мудрого", м. Харків

КОНТРОЛЬ В СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ ЯК ІНСТИТУТ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

У регулюванні обігу наркотичних засобів та психотропних речовин і прекурсорів важливу роль відіграють інститути адміністративного права. Під інститутом права в науковій літературі розуміється уособлена група правових норм, які регулюють однорідні суспільні відносини конкретного виду. Правовий інститут є основою галузі права. Юридичні норми утворюють галузь права не безпосередньо, а через інститути. Галузь права – це уособлена сукупність норм, спрямована на регулювання певної сфери якісно однорідних суспільних відносин [1, с. 250].

Інститут галузі права характеризується тим, що він: 1) регулює певний вид (окрему ділянку, фрагменти, сторону) однорідних суспільних відносин або здійснює особливі завдання в даному регулюванні; 2) має відносну самостійність, незалежність від інших інститутів права; 3) характеризується специфічністю засобів правового регулювання; 4) має можливість формувати загальні поняття у власних межах, тобто в межах видових явищ [2, с. 364].

Державна політика у сфері обігу наркотичних засобів спрямовується на встановлення державного контролю за обігом в Україні наркотичних засобів та додержанням законодавства про наркотичні засоби (ст. 4) Контроль здійснюється Державною службою України з контролю за наркотиками (далі – ДСКН України), МВС України, митними органами України, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, іншими органами виконавчої влади в межах їх повноважень. Контроль в системі органів внутрішніх справ України, СБ України, у Збройних Силах України військових формуваннях, в органах і підрозділах цивільного захисту покладається на керівників відповідних центральних органів виконавчої влади, які здійснюють керівництво відповідними військовими формуваннями та органами, Голову СБ України. Органи виконавчої влади в межах своїх повноважень контролюють діяльність суб'єктів господарювання щодо обігу наркотичних засобів (ст. 31) [3].

Відповідно до п. 45 Порядку [4] "контроль за виконанням суб'єктами господарювання вимог законодавства у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів здійснюється ДСКН України, МОЗ, МВС, СБ України, Держмитслужбою та іншими органами у межах їх повноважень" [4]. Особливістю інституту контролю є багато-суб'єктність органів, що його забезпечують.

Розглянемо контрольні повноваження у цій сфері на прикладі ДСКН України. Так, ДСКН України здійснює контроль за обігом наркотичних засобів, протидію їх незаконному обігу (п. 3), а саме: визначає порядок контролю та здійснює контроль за дотриманням юридичними особами ліцензійних умов у цій сфері (пп. 10 п. 4); готує та вносить порядок провадження діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів та контролем за їх обігом (пп. 13 п. 4); вживає заходів щодо усунення порушень, виявлених під час здійснення такого контролю (пп. 17 п. 4); видає за погодженням з СБ України суб'єктам господарювання дозволи на право ввезення (вивезення) та транзиту наркотичних засобів (пп. 18 п. 4); здійснює контроль за дотриманням суб'єктами господарювання порядку знищення наркотичних засобів (пп. 18 п. 4); контролює діяльність територіальних органів ДСКН України (пп. 3 п. 5) тощо [5]. Тобто, ДСКН України є основним органом, що здійснює контроль в сфері обігу наркотичних засобів. Наприклад, фармацевтичні організації, діяльність яких пов'язана з наркотичними засобами, на підставі Постанови КМ України від 5 березня 2008 р. № 140 закріплюють проведення внутрішніх перевірок збереження устаткування, використовуваного при виробництві лікарських наркотичних засобів. Таким чином, адміністрація фармацевтичних підприємств зобов'язана регулярно проводити внутрішньо організаційні заходи щодо контролю за збереженням обладнання які застосовуються у виробництві наркотичних засобів самостійно [6].

Отже, всі відносини, що виникають у процесі контролю за діяльністю об'єктів в досліджуваній сфері, є правовими, а сукупність правових норм, що регулюють названі відносини, становить інститут контролю в сфері обігу наркотичних засобів. Виходячи з публічних інтересів держави й особистості основний метод регулювання правовідносин у рамках цього інституту – імперативний, який істотно обмежує автономію волі їх суб'єкт, що приписує їм модель поведінки або забороняє будь-які юридично значимі дії. Все це повною мірою дозволяє ідентифікувати контроль в сфері обігу наркотичних засобів як інститут адміністративного права. Удосконалюючи законодавче регламентування

в рамках викладеного адміністративного інституту зменшить кількість порушень, зловживань у цій сфері, і посилять законність за обігом наркотичних засобів.

Література

1. Загальна теорія держави і права: підруч. / [М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.]. – Х. : Право, 2010. – 584 с.
2. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підруч. / О. Ф. Скакун. – Х. : Еспада, 2009. – 752 с.
3. Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори: Закон України від 15. 02. 1995 р., № 60/95-ВР // Відом. Верх. Ради України. – 1995. – № 10.- Ст. 60.
4. Про затвердження Порядку провадження діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, та контролю за їх обігом: постанова КМ України від 3. 06. 2009 р., № 589 // Офіц. вісн. України. – 2009. – № 44. – Ст. 1477.
5. Положення Державної служби України з контролю за наркотиками: Указ Президента України від 13.04. 2011 р., № 457/2011 р. // Офіц. вісн. України. – 2011. – № 29.- Ст. 1263.
6. Про затвердження переліку обладнання, яке використовується для виробництва, виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та підлягає контролю: Постанова КМ України від 5. 03. 2008 р. № 140 // Офіц. вісн. України. – 2008. – № 18.- Ст. 497.

УДК 341.123+342.733 (043.2)

Юринець Ю.Л.,

к.ю.н.,

Юридичний інститут,

Національний авіаційний університет, м. Київ

АКАДЕМІЧНІ СВОБОДИ ЯК ЗАПОРУКА ДЕМОКРАТИЧНОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Академічні свободи є одною із основних складових загальних прав і свобод людини і громадянина і, певною мірою, запорукою реалізації цих прав. Видатний лікар та педагог М.І. Пирогов писав (мовою оригіналу) [1, с. 338-339]: "Основные права университетской корпорации – в свободе мысли и слова... Правом на свободу мысли и слова...

университетская коллегия всегда, везде и при самом стесненном положении общества пользуется в больших размерах".

Рівень академічних свобод завжди був індикатором загального рівня свобод в суспільстві. Як зазначається у роботі [2, с. 19], обмеження або ліквідація академічних свобод завжди знаменувало сходження того чи іншого суспільства до авторитаризму і тоталітаризму. Скажімо, у Німеччині, у період Третього рейху, традиційна для німецьких університетів самоврядність була скасована, колишні гуманістичні ідеали вищої освіти були замінені політико-расовими інститутами, що нав'язували мілітаризм й територіальну експансію. Усі професори і викладачі були зобов'язані скорегувати свої лекції відповідно до ідеології націонал-соціалізму.

Загальновизнане розуміння академічних свобод міститься в Рекомендації ЮНЕСКО і МОП від 21.10.1997 р. "Про статус викладацьких кадрів вищих учбових закладів" [3]. Ця Рекомендація мало відома українському читачу і мало досліджена в українській науковій літературі.

Згідно з Рекомендаціями, реалізація принципів академічної свободи ґрунтується на таких засадах (у дужках – пункт Рекомендацій):

а) для того, щоб належним чином користуватися академічною свободою і виконувати покладені на них обов'язки, установи вищої освіти повинні мати автономію. Під автономією розуміється така міра самоврядності, яка необхідна установам вищої освіти для ефективного ухвалення рішень відносно своєї учбової роботи, норм, управління і відповідної діяльності і яка сумісна з державними системами підзвітності, особливо в тому, що стосується державного фінансування, а також з повагою академічної свободи і прав людини. В той же час характер автономії установ вищої освіти може розрізнятися залежно від типу закладу (п. 17);

б) автономія є інституційною формою академічної свободи і необхідною попередньою умовою для гарантування належного виконання обов'язків, що покладаються на викладацькі кадри і установи системи вищої освіти (п. 18);

в) держави-члени зобов'язалися захищати установи вищої освіти від будь-яких посягань на їх автономію, звідки б вони не виходили (п. 19);

г) автономія не повинна використовуватися установами вищої освіти як привід для обмеження прав викладацьких кадрів установ вищої освіти, передбачених в цій Рекомендації або інших міжнародних нормативних актах (п. 20);

д) самоврядність, колегіальність і належне академічне керівництво